Mardus N. Iu.
Ielizarova Kh. P.
National Technical University
«Kharkov National Polytechnic Institute»

FEATURES REVENUE AND EXPENSES ENTERPRISE: PROBLEMS AND IMPROVEMENT

Summary
In the article the theoretical and practical approaches to accounting for income and expenditure of domestic enterprises are investigated and the approaches to the formation of financial results are identified. The article describes the present state and especially of income and consumption, the procedure of determining the financial results and the formation of profits, major problems in this direction are revealed. Based on the results of the study the main ways of perspective solving of problems of cost accounting and enterprise income were formed.
Keywords: costs, revenue, financial result, income, accounting.

УДК 657.1.012

Усатенко О. В.
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено головний об'єкт бухгалтерського обліку інновацій – інноваційний проект, реалізація якого на венчурному підприємстві додає йому рису ризиковості. Доведено, що для розвитку теоретико-методологічних аспектів бухгалтерського обліку венчурної діяльності системі бухгалтерського обліку венчурного підприємства необхідна класифікація саме ризикових інноваційних проектів. Досліджено види та системи класифікації інноваційних ризикових проектів за різними ознаками.
Ключові слова: інновації, ризиковий інноваційний проект, бухгалтерський облік, класифікація, венчурне підприємство.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік є основним засобом забезпечення інформацією процесу прийняття управлінських рішень стосовно ризикового інноваційного проекту на венчурному підприємстві. Дієва система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати безперервний процес фіксації первинної інформації про господарські операції, групування даних за певними ознаками, напрямами, періодами, надання оперативної, достовірної та своєчасної інформації про весь ланцюг послідовних складових процесу впровадження та реалізації ризикового інноваційного проекту на венчурному підприємстві. Для розвитку теоретико-методологічних аспектів бухгалтерського обліку венчурної діяльності, системі бухгалтерського обліку венчурного підприємства необхідна класифікація саме ризикових інноваційних проектів.

Таким чином, загальна проблема, якій присвячено дослідження, полягає у розробці системи класифікації ризикових інноваційних проектів. З цією проблемою пов'язане важливе науково-практичне завдання – використовуючи теоретичні концепції класифікації інновацій, визначити класифікацію саме ризикових інноваційних проектів венчурних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інновацій, їх видам присвячено роботи відомих закордонних та вітчизняних науковців: В.А. Іванова [1], С.М. Ілляшенко [2], Н.В. Краснокутської [3], П.П. Микитюка [4], Р.С. Косцика [5], А.І. Пригожина [6], П.С. Харіва [7], М. Хучек [8], Й. Шумпетера [9], В. Дійжна [10], Ж. Меньша [11] та ін. Проведений аналіз їх праць показує, що розвиток інновацій призвів до виникнення розгалуженої системи їх класифікації. Різні науковці подають власне бачення класифікації і виділяють свої ознаки для неї. Аналіз наукових та нормативно-правових джерел виявив, що сьогодні немає єдиного підходу до класифікації інновацій, що значно ускладнює можливість ідентифікації інновацій на підприємстві.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Головним об'єктом бухгалтерського обліку інновацій та їх складовою частиною є інноваційний проект, реалізація якого на венчурному підприємстві додає йому рису ризиковості. Тому для системи бухгалтерського обліку венчурного підприємства необхідна класифікація саме ризикових інноваційних проектів.

Мета статті полягає у розробці системи класифікації ризикових інноваційних проектів венчурних підприємств. Ця класифікація надає можливість конкретизувати напрями інноваційного проекту венчурного підприємства, комплексно оцінювати його результативність, формувати економічні механізми, а також організовувати систему бухгалтерського обліку відповідно до способу реалізації ризикового інноваційного проекту на ринку та його типу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість вчених, класифікуючи ризикові інноваційні проекти, класифікують їх за інноваційними ознаками, нехтуючи ризиковою компонентою, яка є невід'ємним атрибутом проекту і яка супроводжує його на всіх стадіях. Планування та реалізація інноваційних проектів відбуваються в умовах невизначеності, що породжується зміною внутрішнього та зовнішнього середовища. Під невизначеністю розуміють відсутність повної та достовірної інформації про умови реалізації проекту. Професор З.В. Гуцайлюк акцентує увагу на тому, що «саме нестача інформації є причиною виникнення ризиків. А остання на рівні підприємств практично повністю формується у системі бухгалтерського обліку» [12, с. 10]. В умовах сьогодення процес

© Усатенко О. В., 2015

управління ризиками здійснюється переважно менеджерами, висновки яких ґрунтуються лише на особистому досвіді та інтуїції, без відповідного обліково-аналітичного забезпечення. Як наслідок, лише в 2% випадків ідентифікація ризику відбувається на основі облікових даних [13, с. 14]. Система бухгалтерського обліку формує інформацію, завдяки якій відбувається моніторинг ризиків протягом всього життєвого циклу інноваційного проекту венчурного підприємства. Якісний моніторинг ризиків забезпечує управлінський персонал підприємства інформацією, яка допомагає приймати ефективні рішення до настання ризикових подій. Тому для системи бухгалтерського обліку необхідна класифікація інноваційних проектів як за інноваційними ознаками, так і за ризиковими. Тому у ході дослідження запропоновано ввести класифікацію інноваційних проектів за ризиковою ознакою.

У таблиці 1 наведено класифікацію ризикових інноваційних проектів венчурних підприємств, яку розроблено, використовуючи теоретичні концепції класифікації інновацій. Ця класифікація надає можливість конкретизувати напрями інноваційного проекту венчурного підприємства, комплексно оцінювати його результативність, формувати економічні механізми, а також організовувати систему бухгалтерського обліку відповідно до способу реалізації ризикового інноваційного проекту на ринку та його типу.

Класифікація проектів для цілей бухгалтерського обліку, що наведена у таблиці 1, починається з класифікації за інноваційними ознаками. За рівнем новизни ризикові інноваційні проекти бувають абсолютними, коли немає аналогів такому проекту; відносними, коли оновлено один з елементів проекту; умовним – нестандартне поєднання раніше відомих елементів проекту.

За змістом діяльності ризикові інноваційні проекти діляться на технологічні, які спрямовані на створення нової продукції, технології; на виробничі, що спрямовані на зміну структури виробництва; на економічні – спрямовані на зміну методів та способів виробничо-господарської діяльності.

За новизною місця впровадження ризикові інноваційні проекти класифікуються на ті, для впровадження яких створюється нове венчурне підприємство, та на проекти, які розробляються та впроваджуються вже існуючими венчурними підприємствами.

За характером потреб, що задовольняються, ризикові інноваційні проекти діляться на проекти, реалізація яких задовольняє нові потреби споживачів та на проекти, які задовольняють вже існуючі потреби.

За способом виникнення проекти бувають винаходом, тобто проектом, який з'явився в результаті технічного рішення, що характеризується новизною; відкриттям – абсолютно новим проектом; розробкою – коли проект є лише частиною процесу.

Незалежна американська консалтингова організація Research and Development Corporation за обсягом досліджень ризикові інноваційні проекти поділяє на висхідні – проекти, що реалізуються в результаті фундаментальних досліджень, та нисхідні – проекти, що реалізуються в результаті прикладних досліджень.

В залежності від результату проекту німецький вчений Г. Менш виділяв три групи: базовий – завдяки впровадженню проекту створюються нові галузі і ринки; покращувальний – проект, який вагомо удосконалює якість продукції, або технологічний процес; псевдоінноваційний – ризиковий інноваційний проект істотно не змінює ні якості продукції, ні технологічний процес, а впроваджується та реалізується для задоволення поточних вимог окремої групи покупців продукції [11, с. 24].

Таблиця 1

Класифікація ризикових інноваційних проектів венчурних підприємств для цілей бухгалтерського обліку

Ознаки класифікації	Структурні елементи класифікації ризикових інноваційних проектів
Класифікація за інноваційними ознаками	
1. Рівень новизни	1.1 абсолютний; 1.2 відносний; 1.3 умовний [14, с. 21–23]
2. Зміст діяльності	2.1 технологічний; 2.2 виробничий; 2.3 економічний [14, с. 21-23]
3. Новизна місця впровадження	3.1 нової галузі (нового виробництва); 3.2 існуючої галузі (існуючого виробництва) [15, с. 45]
4. Характер потреб, що задовольняються	4.1 нових потреб; 4.2 існуючих потреб
5. Спосіб виникнення	5.1 відкриття; 5.2 винахід; 5.3 розробка [16, с. 34]
6. Обсяг досліджень	6.1 висхідний; 6.2 нисхідний [17, с. 65]
7. Результат	7.1 базовий; 7.2 покращувальний; 7.3 псевдоінноваційний [11, с. 24]
8. Частка ринку, яку очікується охопити	8.1 обмежений; 8.2 системний [6, с. 35]
9. Важливість для виробництва	9.1 великої важливості; 9.2 середньої важливості; 9.3 несуттєвої важливості [18, с. 418]
10. Середовище використання	10.1 внутрішній; 10.2 зовнішній
11. Масштаб впливу	11.1 глобального рівня; 11.2 державного рівня; 11.3 регіонального рівня; 11.4 корпоративного рівня [19, с. 257]
12. Результат проекту	12.1 новий продукт; 12.2 новий метод виробництва; 12.3 новий ринок збуту; 12.4 нове джерело сировини; 12.5 нова організація [9]
13. Оцінка інноваційності	13.1 категорія А – проекти, що забезпечують виробництво продукції, яка не має зарубіжних аналогів; 13.2 категорія Б – проекти, що забезпечують виробництво експортно-орієнтованих товарів несировинних галузей; 13.3 категорія В – проекти, що забезпечують виробництво імпортозаміщуючої продукції; 13.4 категорія Г – проекти, що забезпечують виробництво продукції, яка користується попитом на внутрішньому ринку [20]
Класифікація за ризиковими ознаками	
14. Ступень ризиковості для інвестора венчурного капіталу та самого венчурного підприємства	14.1 з високим ступенем ризику; 14.2 з середнім ступенем ризику; 14.3 з незначним ступенем ризику
15. Вид ризику	15.1 під впливом фінансово-економічних ризиків; 15.2 під впливом соціальних ризиків; 15.2 під впливом політичних ризиків; 15.3 під впливом змішаних ризиків
16. Вплив на фінансове становище венчурного підприємства	16.1 з допустимим ризиком; 16.2 з критичним ризиком; 16.3 з катастрофічним ризиком
17. Середовище	17.1 під дією внутрішніх ризиків 17.2 під дією зовнішніх ризиків 17.2 під дією комбінованих ризиків

Ризикові інноваційні проекти в залежності від частки ринку, яку очікується охопити впровадженням проекту, поділяються на обмежені, що направлені на короткострокову перспективу, та системні – довгострокова перспектива.

За важливістю для виробництва проекти можливо поділити на великі, в основу яких покладено важливі відкриття, середні та несуттєві.

За середовищем використання інноваційні ризикові проекти можуть бути зовнішні ті внутрішні. Зовнішні інноваційні проекти – це проекти, які розробляються для продажу, які можуть бути обліковані як в матеріальній формі, так і у вигляді нематеріальних активів. Внутрішні проекти – призначені для реалізації та впровадження в межах підприємства.

За масштабами впливу проекти класифікуються:

- інноваційні ризикові проекти глобального рівня впливу – це проекти, які здійснюють промисловий прорив у світовому масштабі;
- інноваційні ризикові проекти державного рівня впливу – дають можливість підприємству досягти конкурентних переваг у межах власної країни;
- інноваційні ризикові проекти регіонального рівня впливу – сприяють виходу підприємства на ринок певного регіону;
- інноваційні ризикові проекти корпоративного рівня впливу – дають змогу підприємству покращити свій фінансовий стан та стан конкурентоспроможності на ринку.

За таким показником, як «оцінка інноваційності», ризикові інноваційні проекти поділяються на проекти:

- категорії А – проекти, що забезпечують виробництво продукції, яка не має зарубіжних аналогів, за умови захищеності її вітчизняними патентами чи аналогічними закордонними охоронними документами;
- категорії Б – проекти, що забезпечують виробництво експортно-орієнтованих товарів не сировинних галузей, що користується попитом на зовнішньому ринку, на рівні кращих світових зразків;
- категорії В – проекти, що забезпечують виробництво імпортозаміщуючої продукції з більш низьким рівнем цін на неї у порівнянні з імпортованою;
- категорії Г – проекти, що забезпечують виробництво продукції, яка користується попитом на внутрішньому ринку.

В залежності від виміру ризику та його наслідків, як для інвесторів ризикового капіталу, так і для самого венчурного підприємства, ризиковий інноваційний проект може бути:

- з високим ступенем ризику;
- з середнім ступенем ризику;
- з незначним ступенем ризику.

За видами ризику в залежності від стадії функціонування венчурного підприємства ризиковий інноваційний проект може бути:

- проектом під впливом фінансово-економічних ризиків;
- проект під впливом соціальних ризиків;
- проект під впливом змішаних ризиків.

До фінансово-економічних ризиків відносяться: нестійкість попиту та падіння попиту зі зростанням цін; поява альтернативного проекту; збільшення обсягів виробництва у конкурентів та зниження їх цін; зростання податків; зростання цін на сировину та матеріали, коливання валютних курсів, дефіцит оборотних коштів; зменшення обсягу венчурного фінансування.

Соціальними ризиками є труднощі набору кваліфікованого персоналу, відношення з місцевими органами влади, нерозвиненість соціальної інфраструктури, зростання невиробничих витрат. На проекти можуть впливати політичні ризики, які обумовлені ризиком зміни державного строю, частими змінами уряду, нестабільністю політичної влади та неадекватністю політичних рішень.

До проектів під впливом змішаних ризиків відносяться проекти, на які впливають і фінансово-економічні, соціальні та політичні ризики.

За мірою впливу на фінансовий стан венчурного підприємства розрізняють інноваційні проекти з допустимим ризиком, коли при реалізації та впровадженні ризикового інноваційного проекту існує лише загроза певної втрати прибутку; інноваційні проекти з критичним ризиком, при існуванні загрози, пов'язаної із можливою втратою очікуваної виручки; проекти з катастрофічним ризиком, що означає загрозу втрати усього венчурного капіталу підприємства.

В залежності від середовища існування венчурного підприємства, яке впроваджує інноваційний проект, ризикові інноваційні проекти поділяються на проекти, на які впливають внутрішні ризики; проекти, на які впливають зовнішні ризики; проекти, на які впливають комбіновані ризики.

Внутрішні ризики інноваційного проекту – це ризики, що залежні від менеджменту венчурного підприємства. До них відносяться:

- ризик відсутності повної проектної документації або її неточність щодо доходів, витрат та фінансових результатів;
- виробничо-технологічний ризик;
- ризик невдалого підбора команди інноваційного проекту;
- невизначеність цілей, інтересів та поведінки учасників проекту;
- ризик зміни пріоритетів в розвитку підприємства;
- неповна або неточна інформація про фінансовий стан венчурного підприємства.

Зовнішні ризики інноваційного проекту – це ризики, на які менеджмент венчурного підприємства не може вплинути. До них відносяться:

- ризики, що зумовлені нестабільністю економічної ситуації, умов інвестування, розподілу прибутку;
- зовнішньоекономічні ризики;
- ризик несприятливих соціально-політичних умов;
- ризик зміни природно-кліматичних умов, стихійних лих;
- неправильна оцінка попиту, конкурентів та цін на продукцію проекту;
- коливання ринкової кон'юнктури, валютних курсів і т. п.

Класифікація інноваційних ризикових проектів венчурного підприємства, яка наведена у таблиці 1, має значення для організації системи бухгалтерського обліку, яка є надійним інструментом управління ризиковою компонентою інноваційного проекту. Таким чином, бухгалтерський облік виступає найповнішим джерелом інформації про внутрішнє середовище та зовнішнє оточення підприємства, отже, в системі рахунків бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності знаходять відображення події, пов'язані з ризиками та наслідками їх впливу на впровадження та реалізацію інноваційного проекту. В працях Л.В. Гнилицької [21, с. 100] вказано, що бухгалтерський облік володіє добре сформованим методичним інструментарієм стосовно нівелювання впливу наслідків прояву ризику на зміну вартості капіталу підприємства; в частині оцінювання ступеню імовірності втрати економічних вигод окремими об'єктами бухгалтерського обліку під впливом дії ризику.

Висновки. Для забезпечення успішного розвитку венчурних підприємств, їх система управління і обліку має бути зорієнтована на досягнення

поставлених цілей, які залежать від виду ризикового інноваційного проекту, стадії його впровадження та реалізації. Визначення виду ризикового інноваційного проекту допоможе системі бухгалтерського обліку у виконанні поставлених завдань з урахуванням існуючого стану і перспектив розвитку підприємства за рахунок появи можливості обґрунтованого планування, контролювання виконання ризикового інноваційного проекту, аналізу отриманих результатів.

Список літератури:

1. Иванов В.А. Сущность, классификация инноваций и их специфика в аграрном секторе / В.А. Иванов // Корпоративное управление и инновационное развитие экономики Севера. Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. – 2007. – № 1. – С. 37–50.
2. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : [підручник] / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
4. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність : [навч. посіб.] / П.П. Микитюк, Б.Г. Сенів. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 391 с.
5. Косцик Р.С. Види інновацій на промислових підприємствах / Р.С. Косцик // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-тех. праць. – Львів: НЛТУ 2012. – Вип. 22.2. – 402 с.
6. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия (Социальные проблемы инноватики) / А.И. Пригожин. – М. : Политиздат, 1989. – 271 с.
7. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів : [монографія] / П.С. Харів. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 233 с.
8. Хучек М. Социально-экономическое содержание инновации на предприятии / М. Хучек // Вестник Московского университета. Серия «Экономика». – 1995. – № 1. – С. 62–71.
9. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер ; пер. з англ. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
10. Duijn Van. The Long Wave in Economic Life / Van Duijn // Be economist 125, №4: 1977 – P. 544–576.
11. Mensh G. Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. / G. Mensh. –Cambridge: Mass, 1979. – 241 p.
12. Гуцайлюк З.В. Економічні ризики в інформаційній системі бухгалтерського обліку / З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 7. – С. 8–13.
13. Анкета для дослідження організації та здійснення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. – К. : УСПП, 2011. – 14 с.
14. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : [навч. посіб.] / [В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
15. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Бажал. – К. :Заповіт, 1996. – 237 с.
16. Нікіфоров А.С. Інноваційна діяльність: теорія і практика державного управління / А.С. Нікіфоров. – К. : КНЕУ, 2007. – 248 с.
17. Фролов А.В. Инновационная политика и конкурентоспособность США / А.В. Фролов // Вестник Московского университета. – 2010. – № 6. – С. 64–76.
18. Воронкова В.Г. Теоретичні засади управління інноваційним процесом в Україні / В.Г. Воронкова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – Львів. – 2008. – № 628. – С. 417–423.
19. Сиротинська Н.М. Сутність інноваційного потенціалу промислових підприємств / Н.М.Сиротинська // Економічний простір. – 2011. – № 55. – С. 255–260.
20. Проект Закону України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері» від 30.11.2007 р. № 1082. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF0U200I.html.
21. Гнилицька Л.В. Інформаційне забезпечення ризиками підприємницької діяльності: обліковий аспект / Л.В. Гнилицька // Економічні інновації. – 2014. – № 57. – С. 88-100.

Усатенко О. В.
ГВУЗ «Национальный горный университет»

КЛАССИФИКАЦИЯ РИСКОВЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ВЕНЧУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме
Определен главный объект бухгалтерского учета инноваций – инновационный проект, реализация которого на венчурном предприятии добавляет ему черту рискованности. Доказано, что для развития теоретико-методологических аспектов бухгалтерского учета венчурной деятельности системе бухгалтерского учета венчурного предприятия необходима классификация именно рисковых инновационных проектов. Исследованы виды и системы классификации инновационных рисковых проектов по различным признакам.
Ключевые слова: инновации, рисковый инновационный проект, бухгалтерский учет, классификация, венчурное предприятие.

Usatenko O. V.
SHEE «National Mining University»

NEW CLASSIFICATIONS OF VENTURE INNOVATION PROJECTS FOR THE IMPROVEMENT OF THEORY AND METHODOLOGY OF ACCOUNTING FOR VENTURE OPERATIONS

Summary
The research reveals that the main innovation unit which can be accounted is an innovation project and its implementation of it in a venture company makes it seem risky. Innovations projects make a company involved into the venture operations. It has been proved that a new classifications of venture innovation projects is required for that the theory and methodology of accounting for venture operations. The types and classification system of risk innovative projects on different grounds are studied.
Keywords: innovations, venture innovation projects, accounting, classification, venture company.